

«EN PEP DE
CAN TALLADA»,
CARTER RURAL
DE TAGAMANENT

ENRIC VIVES I RODENAS

Recorregut del carter «Pep de Can Tallada»

Som a l'any 1968; recordo que passant amb cotxe per la carretera de Ribes, al tram que va de Tagamanent a Aiguafreda, de sobte vaig veure un home venint en direcció contrària per la vora esquerra, tot caminant. Va ser la primera vegada que vaig topar-me amb el carter de Tagamanent.

Aquella era una figura singular, i em va quedar gravada a la retina com si fos una fotografia: gorra damunt d'un cap amb cara eixuta, ulleres i una pipa traient fum com si fos una locomotora de vapor, camisa recosida i armilla, per corretja, la faixa aguantant els pantalons de vellut i, als peus, espadenyes de pagès. Ah! I sota l'aixella el paraigua, que li servia per a la pluja, per al sol i l'estiu. Aquesta figura es va repetir a través dels anys per tots els camins i corriols del terme municipal.

Aquest home es deia JOSEP PUIGDOMÈNECH I LLORENS, i l'escriu en majúscules perquè era un personatge per a qui vull fer aquestes ratlles mal compostes, tot recordant la seva trajectòria humana i el seu sentiment del compliment del deure, més enllà del que es considera normal, fins i tot comparat amb les circumstàncies del seu temps.

En Pep de can Tallada, que així l'anomenaré d'aquí en endavant (es per aquest nom que el coneixia tothom), va néixer el dia 2 de desembre de 1898 a la masia el Passarell, masoveria de la casa pairal de l'Agustí, de la qual estava ubicada al nord. Avui aquesta finca pertany a la Diputació de Barcelona i del Passarell sols queden quatre parets enderrocades.

La seva vida va transcórrer conreant les terres i treballant al bosc, on era molt normal aclarir-lo, per tal de portar llenya als forns, fer carbó vegetal i tenir-ne per a l'ús de la masia. En Pep va créixer al Passarell, on va viure fins que es va casar amb la Coloma Colom l'any 1931, en què va passar a habitar la masia de Puig-agut on va néixer el seu fill, Josep, a l'any 1932. Aquesta masia, propietat

d'en Calistro d'Aiguafreda, encara està dempeus però sense habitar; es troba arran del camí que puja d'Aiguafreda a l'església de Santa Maria, just al turó de Tagamanent (alçada 1.055 m). Aquí les tasques d'en Pep eren les mateixes que feia quan estava al Passarell, la pagesia, com a forma de sobreviure.

La guerra civil espanyola, que va trasbalsar les vides dels catalans, com també les de la resta de l'estat, va fer que en Pep sortís fora del seu entorn per primera vegada en la seva vida. Després d'uns anys malaurats, quan va tornar a casa no el va reconèixer ni la seva dona, tal era la degradació física d'en Pep. Això va passar a gairebé totes les cases, ja que en tornar els que havien estat fora, la majoria de les famílies es van haver de refer. Quan avui veiem per la tele les esgarrifoses imatges del que ha succeït a l'antiga Iugoslàvia, els que tenim més de seixanta anys se'ns posa la carn de gallina en recordar-ho, per mor d'haver-ho viscut.

En tornar a casa a l'any 1940, en Pep va haver de deixar la masia de Puig-agut. El secretari de l'Ajuntament de Tagamanent, el Sr. Negre, va fer-li l'oferta perquè s'encarregués de la carteria i fos a la vegada agutzil de Tagamanent, i li va donar la casa de Can Tallada per a l'ús de carteria i com a habitatge; el que avui seria una gran oferta a la qual es presentarien milers de persones, abans no la volia acceptar ningú, ja que el sou era tan minso que s'havia d'ajudar de les almoines dels receptors de les cartes.

La casa de can Tallada en realitat era poc més que una barraca. Estava a tocar la carretera de Ribes, km 44, però avui ja no existeix, la van demolir quan varen fer la reforma de la carretera. Recordo que per entrar a la casa s'havia de passar a través d'una passarel·la perquè la casa estava per sota de la rasant de la carretera, arran del riu Congost; la teulada feia panxes, com per pensar que podia caure d'un moment a l'altre; no tenia ni llum ni aigua en aquella època, i calia travessar la carretera per anar a la font que hi havia al costat del torrent de can Xesc i recollir l'aigua, quan n'hi havia, ja que als estius secs no en rajava. Quan passaven els camions pel costat, la casa trontollava com si d'un terra-trèmol es tractés.

Això és un retrat verídic del que va representar l'acceptació per part d'en Pep d'aquella oferta; d'aquí li ve el nom associat d'en Pep de can Tallada, ja que va passar més de trenta anys en aquesta casa, fins a l'any 1978.

Ja tenim en Pep com a carter i agutzil de l'Ajuntament de Tagamanent. Per continuar la història, podem seguir l'itinerari d'un dia qualsevol.

A les vuit del matí, sortia de can Tallada (vegeu el plànol número 1). Amb la correspondència del poble per enviar, agafava el camí del Torn fins a arribar a la via del tren, la seguia cap a l'estació de Sant Martí de Centelles-Aiguafreda²; per a arribar-hi havia de travessar un túnel i, després de caminar 3 km, esperava l'arribada del tren que venia de Barcelona per agafar la saca d'Aiguafreda-Tagamanent i portar-la a la carteria d'Aiguafreda³. Aquesta carteria esta-

va damunt de la ferreria del poble, al costat de la carretera de Ribes, que per aquell temps passava pel centre del poble. El ferrer, en Bigues, era a la vegada el carter, i dintre del seu pis tenia el despatx de carteria. Com se'n pot deduir, ser carter a l'any 1940 no donava per poder viure i a més s'havia que posar l'habitatge al servei de correus; així s'entén com el càrrec de carter no el volia ningú.

Ens havíem quedat seguint en Pep i la saca al coll des de l'estació a la ferreria d'en Bigues. Aquí s'havien de separar les cartes d'Aiguafreda de les de Tagamanent. Aquest municipi, com tothom deu saber, en aquella època no tenia un nucli urbà compacte i la majoria de les famílies vivien disperses arreu del municipi en les masies. L'únic lloc on les cases estaven juntes era a Santa Eugènia. A l'any 1940 la majoria de les masies encara estaven habitades, avui ja no ho estan, i algunes fins i tot estan enderrocades.

Ara farem el camí de tornada que feia en Pep, tot xino-xano. La primera parada era a les cases de l'Aragall,⁴ al costat del camí del Molí d'Avencó. D'aquí pujava pel camí de Montcau, passava pel costat de la torre del «suís»,⁵ com es deia a nivell popular, per arribar a Montcau de Dalt,⁶ continuava cap a Montcau de Baix⁷ i d'ací anava baixant pel camí fins a arribar a can Cortines,⁸ al costat de la carretera de Ribes (antigament havia estat seu de l'Ajuntament de Tagamanent, però en aquell moment, al 1940, el municipi no tenia seu pròpia i per a qualsevol tràmit s'havia d'anar al de Sant Martí de Centelles, ja que el secretari, el Sr. Negre, ho era dels dos municipis).

De can Cortines anava baixant per la vora de la carretera de Ribes fins a arribar a Fontmolssa⁹ (avui desapareguda). Aquest paratge ha estat durant molts anys un punt negre de la carretera, ja que té la particularitat d'ésser un sector on es produïen accidents automobilístics molt greus (tant es així, que una vegada feta la nova variant de l'autovia, varen haver de tornar-hi a donar un altra capa d'asfalt antiderrapant i posar-hi senyals advertint de la gebre de l'hivern). D'ací en Pep tirava carretera avall, fins a arribar al Rieral¹⁰ (avui hi ha la fàbrica d'en Leiro dedicada a la comercialització de la pedra, el Rieral encara hi és), i seguint la ruta arribava al forn de calç¹¹ d'en Senties, que queda penjat a prop del single de roques calcàries d'on s'assortia el forn, que encara es pot veure mig enderrocant. Fent camí en caminar, com diu la cançó d'en Serrat, la propera parada la feia a la masia la Torre,¹² que es troba a l'altre costat del riu Congost (avui en dia encara hi viuen) i com que no hi havia cap passarel·la, per travessar el riu s'havia de anar saltant de pedra en pedra, i quan baixava el riu Congost no s'hi podia passar. D'aquí en Pep anava a la masia la Pedralba¹³ (casa domus del segle XII), que avui encara hi viuen. D'aquí se'n tornava, pujant camí amunt fins a la masia d'el Folló¹⁴ (avui residència casa de pagès, per a estades de turisme rural). Tornava a emprendre el camí cap a la masia de can Pere Torn¹⁵ per arribar a continuació a la casa pairal de Castellseguer,¹⁶ masia

on es troba una de les premses de vi més gran que he vist mai. Aquesta finca la va arreglant el Sr. Kaiser, propietari actual (avui els masovers que hi viuen es dediquen a la cria de gallines, pollastres, conills, xais i porcs que els ajuda a viure). D'aquí tornava al camí per baixar a la torre d'estil modernista Pareres del Pla,¹⁷ situada al costat de la carretera de Ribes, i d'aquí a l'únic barri que té cases agrupades, el de Santa Eugènia,¹⁸ seu de l'església del poble.

Pel que fa al matí, en Pep ja havia fet una mica de gana per anar a dinar; just havia fet uns 6 km per tornar des d'Aiguafreda, que, sumats als 3 km d'anar, fan 9 km de caminada matinal. Per començar no està gens malament, eh! I encara s'arribava al Torn,¹⁹ per lliurar les cartes a la família Goula. Després de dinar, sortia de can Tallada per passejar un altre cop, passant per les cases de can Kaiser, la de l'Enric Mateu i per la casa en què hi havia hagut l'escola municipal i la rectoria (només queda dempeus la rectoria, les altres tres han estat enderrocades en construir la nova autovia).

Seguint en Pep de can Tallada, ens adonem del que és el terme municipal de Tagamanent. Ja el tornem a tenir muntanya amunt, per anar, en funció de les cartes, a repartir a les masies d'el Croells, Puig-agut, el Soler, Bellver, l'Agustí, el Bellit, la Figuera, el Clot, al costat de l'església de Sant Cristòfol de la Mora, can Figuera, Vallforners, can Coll, Vilardevó, la Vila. Ara només estan habitades Bellver, el Clot, Vallforners i Vilardevó i can Coll i la Vila estan enderrocades.

Aquesta excursió de la tarda representava una mitjana de 20 km. Però aquesta història no s'acaba aquí, perquè en Pep, quan no havia de fer la ronda de la tarda, se n'anava a treballar a les pedreres d'en Vila, on cobrava 4 pessetes per hora treballada. També feia algun mig jornal al bosc, per esporgar o aclarir-lo. Segons m'explica l'Enric Mateu, una vegada, en Pep estava tallant brossa i, de sobte, els va desaparèixer, havia caigut a un torrent. En preguntar-li si s'havia fet mal, des de baix contestà: «No! Ei, em penso!» Un altra vegada, anava caminant pels camins de Tagamanent quan una parella de la guàrdia civil li donà l'alto. En Pep va contestar «¡sóc el carter de Tagamanent!»

Eren els temps dels maquis. Per als que no tenen idea del que foren els maquis, els informo que eren homes que, una vegada acabada la guerra civil espanyola, varen continuar la lluita contra el franquisme per les muntanyes, la qual cosa va durar uns anys.

En Pep, les va passar «canutes», però no va perdre mai el seu caràcter obert, sempre que es dirigia a una altra persona semblava que li demanés perdó.

Aquest home, des de l'any 1940 va recórrer tots els camins i corriols del nostre terme municipal, i ho va fer fins que va complir 75 anys, moment en què el varen jubilar oficialment. La carteria va passar a la seva filla Maria Teresa, però oficiosament, encara va estar repartint cartes algun temps més. En jubilar-se estava cobrant 2.800 pessetes al mes.

*En Pep de Can Tallada,
fadrí casador*

*La casa del carter, desapa-
reguda en canviar la N-152
de carretera en autovia*

En Pep, fumant la seva pipa

En complir aquests 75 anys, l'Ajuntament de Tagamanent, que presidia en Valentí Leiro (que és el que va fer construir el nou ajuntament a la carretera de Ribes, al creuament amb el camí que va al Torn, fet a l'any 1969), en el Ple Municipal del dia 28 d'octubre de 1973 va acordar, per unanimitat, concedir-li la medalla del municipi pels 35 anys de servei, com a carter i agutzil, com consta en l'acta.

L'Ajuntament de Tagamanent li va organitzar una gran festa de comiat, en què li va fer lliurament de la medalla i un pergami, com a reconeixement als 35 anys de correccamins. Recordo que en Valentí Leiro, li va fer donació del seu pecuni particular, trenta mil-pessetes;

jo diria que en Pep no havia vist en la seva llarga vida tantes pessetes juntes. Aquell dia, com a cas excepcional, vaig veure per primera vegada en Pep amb l'uniforme d'agutzil. S'ha de fer constar que durant aquests 35 anys no va agafar mai ni un dia de vacances i penso que els dits d'una mà sobrarien per comptar els dies de baixa mèdica.

Amb en Pep hem recorregut part de la seva vida i, al mateix temps, hem conegut superficialment els diferents indrets i la situació de les masies de Tagamanent. Si comptem els 20 quilòmetres diaris fets per aquest home, tenim 120 km de mitjana per setmana, per 52 setmanes que té l'any, ja tenim 6.240 km, i això per 35 anys dóna 278.400 km, una bona maratón per a una vida. Si sempre hagués anat en la mateixa direcció, hauria donat més de quatre vols a la terra. M'agradaria saber quantes espardenyes deuria trencar i quants paraigües va necessitar.

Una vegada jubilat, a l'any 1978 va deixar la «mansió» de can Tallada, de la qual ja he explicat les pessimes condicions d'habitabilitat, i va passar a viure al costat de la Casanova d'en Vila que, encara que petita, com que els fills ja s'havien casat, per a la muller i per a ell ja era suficient; al costat de can Tallada aquesta casa era un palau, amb llum i aigua corrent. La pera!

Aquesta ha estat a grans trets la vida d'en Josep Puigdomènech i Llorens, en Pep de can Tallada, el «carter de Tagamanent», que va deixar la seva petjada per tots els camins del terme municipal. Va morir el dia 11 de maig de 1988, quan tenia 90 anys. La història contada es podria estendre a tots els carters rurals dels pobles petits que hi ha arreu de Catalunya, d'Espanya i del món.

Són homes que eren d'una peça, pel qual una carta representava la tramesa d'una alegria o potser d'una tristesa; mirant amb la perspectiva dels anys 40 o 50, era la connexió de les masies disperses per les muntanyes amb el món exterior a les quals portava les últimes notícies del poble. Recordant-lo, estic segur que continuarà transitant pels camins de l'univers.

En Pep i la Coloma el dia de l'homenatge i concessió de la medalla del municipi, el 1973.